

УЛУУС ДЬАҢАЛТАТЫН СУБЭТИН МУННЬАҢАР

Улуус дьаһалтатын Сүбэтин уочараттаах муньаба алынны 30 күнүгэр баһылык А.А.ШАДРИН председателлэх ытылынна. Бэбизскэз алта боппууос көрүлүнэ.

Бастакылан, "2000 - 2005" сылларга Чүрэлчиг улуусугар туберкулеуугу утары охсуугуу дыаһаллара" дигэн түс смаллаах программа туолуутун тубулан иһитиннэрини тубдиспансес кылаабынай араа И.И.ГУЛЫКО огордо. Программа ыһыл-
дыаһыттан туберкулеуугу утары охсууар сулуусла базатын канэтингэ кэккэ үлэлэр барбыттар. Ол курдук, тубдиспанс-
серга өрөмүк уонна сагардыи үлэлэлэр жытыллыбыт-
тар, баанньык тутулубут, дизакараага уонна прачеинайга
анаан дыа бэлэмнэммит, Мындабаайтаагы ово санато-
рийытар иккис корпус үлэсэ кирибит, сана мизбэллинэн ха-
аччылыбыт, "Березка" улуйаанна фтизопедиярга уу-
юкка турар уонна контактаах оболорго анал группа тэрилли-
бит, сана массыналаммыттар. Итини таһынан диспансерга
сыдаачыларга аһынан кемелер оһоһулубуттар. 2000 сыл-
га 835584 солк. суумалаах үп туттулубут, о. э., былаанна-
мыт үптан бу 57,17 бырыһаанын ыллар.

Оттон программа толороллуугун ситэз суох өрүттэрин оокуолаларга учуокка турар өбөлгө эбин аһылык берүүлүбүзбэ, ыарыһахтарга анаан сылгы кымыһа оһоһуллубатига, ИВС-ка (изоляция временного содержания) сыйаңыларга эбин аһылык уонна тусла камера бериллибүзбэ буолаллар. Итиннээх дэбеган, оһорор кизэ суох ыарыһахтарга дьиз-уот боллуруоһа олус кытаанахтык турара бэлэһинээ.

СР Правительствотын уонна Дорубуйа харыстабылын
министрствотын холбоһуктаах мунньахтарыгар Чурапчы
улуустар сана түбдискансер дьэтиэн тутуу туһунан болпу-
тос көрүлүүбүт. Бу болпуруоска күүскэ үлэлдэнэ, иһэр
2002–2003 сылларга диспансер тутуутун инвестицианай
бюджетка киллэттэргэзэ сорук туар. Улууска 15 аһаҥс
туберкулезтаах киһи баара биллэр, 100-тэн тахса оҕо кон-
тактаах. Кэиники сылларга учууска турааччылар ахсаанна-
ра аһыйабыт, эрэри ыалдьан баран диспансерга киирбэт,
күүлөр да дьүүннөр баалара нэһиликтэннээх кутталы өскө-

120

Иккинхэн, бийл грипп яарьны сэрэтнэг мытлалар үлэлэр тустарынан санзпидиаддор киннэг хылаабынай враха С.В.ГОТОВЦЕВА илтиннэрдэ. Сыл айы грипп эпидемията улахан хоромьнуу талһаар, дөөн доруубуйаггар даганы, тэрлэтэ, улуус, республика экономикатыгар даганы. Холбоура, Россия үрдүнэн биэр сылга 10 млрд. солк. суумалаах ороскуот оноһуллар. Ааспыт сылга сэрэтэр быһылыларынан нэһилиэнэ 40 бырыһыана хабыллыбата. Бийыл улуус үрдүнэн 4900 доза көрүллүбүт. Бу кыра, онон сэрэтэр быһылыарынан, бастатан туран, оёо тэрлэтэлэрэ, нэһилиэнэни хааччыйар эйгэ үлэлиттэрэ хабыллыахтара. Онук бийыл босхо 6500 киннэгэ, ол иһигэр 3500 оёоо быһыи оноһуллооба. Атын тэрлэтэлэр бэйэлэрэ дьаһанан, киин бальиһага сакаастан эмп ылаттарыахтаахтар. Итини таһынан үлэ миэстэтигэр сөптөөх усулуобуйа тэрлиэхтээх.

Үсүүнхэн, 2002 снлга пенсионнай реформа ытыллар-
рынан, индивидуальной сибидзэннэлэри хомуйуу туругун
түпунан улуустаагы пенсионнай управление кылаабынай
болмусчунайын В.С.ХРИСТОФОРОВА информацията и-
стилинэ. Маныха бэлэминэни үлэ 1997 сылаахтан
сабаламмыта. Билинни туругунан улуус үрдүнэн барыта
11474 страховой сибидизталистиба барилибит. Ол иһигэр
2394 үлээзэбэт пенсионердарга, 503 инбалит уонна
интимнэтин сүтэрбит 14 саастарыгар диэри оболорго ан-
кета толорулла сылдьар. Сибидизталистиба нүөмэригэр
олобуран пенсионнай фонд хас биридди киһиэхэ лицевой
смет аһар, оно бу үлэит үлээзэбит стаһа, хамнаһа муш-
улан иһэр. "2000 снл түмүгүнэн индивидуальной сибиди-
зиньэ отчуотун түһэрингэ үгүс бааһынай хаһаайыстыбала-
ра, предпринимателлэр уонна сорох тэрилтэлэр быстар
мөлтөхтүк үлэлээн кэлдилэр. 125 тэрилтэтэн 89, 457 пред-
принимателытан (ол иһигэр бааһынайдар эмиз) 130 эрэ
отчуот түһэрдилэр. 224 бири кэлим нолуогу толору предпр-
имателлэртэн олох арыах ахсааннаах киһи сибидизинь

элэрийн нилээдидээр* — дээн ирнтинээрдэ.

Билгийнг индидуудтайн сибидиннээлэр даангайдарынан пенсияны анааһын республика үрдүнэн 4 улууска киһиэн турар. Билгий улуусту 2002 сыл тохсунньу 1 күнүттэн манньк системда кириэхтэхк. Бу пенсия тахсар хаа биридии киһи быраабын харыстааһын буоларын өйдөөн турар, тэрилтэлэр, предпринимателлэр бука бары отчуоттарын сыысхала суох толорон болдьоммут кэмигэр киллэрэллэригэр өссө төгүл этилиннэ.

Төрдүтүнэн көрүлүбүт индивидуальной тутуу болуп-
руоһугар капиталнай тутуу управлениетын начальниги
А.М.КИРИЛЛИН икитинэрбитинэн, ычат кредитиниз
туһанааччылар бары кэрэктэ аахсан бүтэн, матырыааллар-
ын, үпүтэрин ылан үлүстэр ытыыллан эрэлэр. Ол эрэри
республиканын быһыллыбыт былаантан (7100 кв. м) лаппа
хаалан иһин кестер. Афанасий Михайлович ол иһиликтэр
отчуоттарын ситэ-хото түһэрэн испэттэриттэн тахсытыын
балкытаата.

Салгыы баһаарынай месячник түмүгүн туһунан 29 №-дэх уоттан быһыһыыр этэрээт начальнига А.Н.ИВАНОВ информацията истилинэ. Месячник устата барыта 336 объект барыбаркэлэммит. Маньаха предписание суруллубут таргылтэлэрттэн сорохторо ону туоратыыга үлэни көдүүүбү суохтук ыталлара бэлэстээнэ. Баһаарынай сигнализация тууруоруллуута бары таргылтэлэргэ суубун кэрээтэ, сана огнетушительлэринэн хааччылыы лаппа мөлхөх.

Нэгилэйнээс гэржидэсэй хэмүсүнэнгэ үэрэтинин тэрийни туһунан болпуруну ыксаллаах-быһы майгы комитетын председателин солбуйааччы С.С.АНДРЕЕВ сырдатта. Нэгилэиньэни үэрэтин оосуола саастаах оёолор, тэрилтэлэр үлэинтэрэ уонна үлэлээбэккэ ололор дьоннор диин араарыллан ыһыллыахтаах.

Дялалта Сүбэтигэр көрүллүбүт болпуруостар бары ырытылланнар, сөптөөх дьялаллар ылыныннар.

С. БОРИСОВА

Энгийн хайдах хааччийн алар?

ЧАКЫРДАР БИИР УРАТЫЛАРА...

Киш дэмбэ ээ. Туохха барытыгар түргэнник үөрэнэр. Холбоор, электро-
воту да ылан көрүүбүн. Баар буолларына
ким да уус баардык сыналгаан көрбөт.
Зардарына биһирдэ эрэ ууга- уокка түһүү,
сынахаммы буолар. Итинни радиога, теле-
фонна, онтон да атынна сыһыаннаан
имиз этиэххэ сөп. Олоргон биһирдэ тох-
тоубун. Күннэтэ атыылаһар килиэллети-
гэ.

Арай, бу соторутаавыта, Чакырга командировкада сылдан эбиэтгээбит ылылтып килибэз бу миннигызгэни, тоотойутун. Энон арааһы кэлсэтэрбит быыһыгар аһааһына килибэтин хайгыныбыт. Онуоха: «Эн маннаагы байыт бэкэрэиниэт аһымыр ээ. Куруук маннык, миннигысэ. Хай-быыллар!» — диир буолла. Очону истэн баран, мэлдин туох эмэ сонуну, үчүгэни аһааччыларбытыгар тиздэ аһар түбүктээх журналист дьон олохтоох бэкэрэиниэни ыйдаран тиниэбит.

Бүгүн килизлэ мазаһыныҥга буолбакка, бэкээринизгэ бэистигэр атыылыа турарыҥгар түбүһүбүт. Мазаһыны атыылааччылар Дьокуускайга табыар ыла барбыттар. Билигин ханна да синук буолан турар. Урукку курдук экспедиттор энин дини спонсалистарга аны сизгэмээкин. Рынок. Кэ-тээн олорон биэрэр иэм буолбатах. Кыра да үс-хары кырбытын эргитэ-урбата ох-сор наада. Онон мазаһыны үлэһиттэрэ-та-баар бородуукта ыла бэйэлэрэ сүүрэр-көтөр буолан тураллар. Мазаһыны, ол-һиңэр бэкээрини Маэрыкчааннаабы по-тебөөбөстөс иһиээн бадаллар збит.

Бэйэрэннээ атыялаһааччылар уоча-
жеттаан тураллар. Аһаан кэлбит даан со-
лургуу карарбыт син баар. Ол курдук,
манна бэйэтигэр киллээн атыялыыр
даһуус нисталлаһхтар. Аһаан сохорхот тэ-
эрээккэ, испииһэккэ суруттаран ылаһла-
һа эмнэ баар.

— Ардыгар маһынык нэс бэйэрэннэбит.
Гүт харчыта кэлэр. Эһаан төһөһөллөр. Кы-
аа бейүөлэк. Бэйэ-бэйэһин билсэһин
даһаан.— диир бүтүн атыялыһа турар
М.В.Миронова.

— Киши соло буларын кэтэлз таарына атылаһааччылартан бэкэринз улэтин, киллэл хамчыстыбатын аныталаһабыт.

ыллым, ону дүйз кэргэн 2 жүн сиибит, — диир кырдыаас атымлаһааччы П.М. Николаев.

— Биһиги жиккэппит Чурапчыга оҕоһулардаабыр, кырдык, минньигэс, — чигистэн бизэрэллэр кини таһыгар турар кыргыттар ити Прасковья Михайловна эплитин.

— Тэгжээгн карбут суух. Отгон үчүгэй инн... — дийр аны биір эдэр атыллаааччы.

Ити быһыыгар оторой-оторой олохтоо килиэһи сууһалык ылан бараллар. Уочарат балаһа утарыыр. Онон кэлэстиибитиги салгытыт. Бэлэстэрэ сабындыс-сэйкэни хаһыс да сылын Раиса Семенова Федосеева, юнионни сарга иккис килиэс астаахчыһа Галина Николаевна Григорьева үлэлиһиллэр эбит. Биһир рабочай көрүллэр. Ол — Константин Константинович Миро-

Манна килиэл сыаната 11 солк. 30 харчы. Киллэлэх килиэлтэр, Онон Чураалчы сэлээнньэтигэр 700 грамм килиэлэх үөрэммит дьон көрөрүгэр ыйалланынаах, тоторуй килиэл. Билин да, боруобара дин, бу хайбанарын курдук миннигыс сытаах буруолаллытынан килиэлтэн атылаһааччы буоллубут.

— Бурдук бу нига кэлбитэ. Бикстыбат. Чуралчыттан Маарыкчааннаабын лотребобществоттан бэйэлэрэ адалан биэрэллэр. Солдатскай оһох. Мээнэ алдыамат,— диір сэлэргэлээччин Мотрена Витальевна.

Кийн соровор эрэ мангын солбу-
длынна үлэлнэр эбит. Онон бэксэрнээ
тэрэлнэ үлэтгээр сочло жэжиг барбат.
Манна бири дүнгитгээтгитби. Ол кырын
нэһилээккэ, буолан баран, үчүгэй хаачыс-
тыбалгах килиэби астыр бу бэксэрнээ
бүгүн килиэстэн ураты атын бурдук
онохуктар астамматтарын. Ойнуука, хо-
лобур, каравай астанарыгар анал түгүрк
бэйһылаах халык уонна туспа тизэс
нэһиэр маада буолар үһү. Манна онук
тэриллэр суохтар. Ол — тэрэллэнтэн. От-
тон бүтүргүлүн этээккэ, Чакырта мин-
нэс килиэст астанара — нэһилээк биэр со-
моһоһот уратыта. Ол хаачы.

С.СМИРНИКОВА.

Чуралчы улууһугар хабах, өр мэриһилэринэн диспан-
сарины учуоһа 6-5 оҕо туу-
рар, интээн түөрдэ инбэллэнт,
дотор сылга иккитэ профила-
ксийа эмтэнигин бараллар,
быйыл маннькы маарылаах 27
о балыһыһа ситэн эмтэммит,
оҕо "Абаллаах", "Сосновка" са-
торыйга баран кэлбит. Оттон
сүрүктэртиттэн сүрүктэртиттэр
роһтаах 32 оҕо баарыттан 14-
инбэллэнт. Быйыл балыһыһа
оҕо эмтэммит, 2000-2001
ылларга 6 оҕо сүрүктэртиттэр
эрадияны барбыт. Ол курдук
баартан 3 оҕоһох анардас
э. М.И.Протодаконова ула-
н оҕото, 9-таах Ана, Хоп-
боттон Л.М., Е.М. Федосеев
икки оҕолоруттан бастакы-
ра, Оля, А.Д., В.С., Игнатьев-
р балырын төрөөбүт оҕо-
ло, Даша үһүөн Новосибирск
оракка баран операциялам-
маттар. Игнатьевтар деңэ кэр-
тэртэ харчынан көмөлөсүт
зарыччааннабы ПО-га (сал-
Г.Григорьевага), аймахтары
р М.Н.Кондратьевага, Рома-
натарга, Захаровтарга, Дору-
йа харыстатылган министр-
дотыгар махталлаһа улахан.

А.И., О.О. Варламовтар ик-
се ололоро Диана Дькуускай-
Ово уонна ийэ медицинскэй
иниһигэр операцияланан тахсы-
лт. Бу балаһан ыйыгар
П.И.И. Намытаровтар 2 саас

ОБОЛОРТО КЫНАМНЫЫ

таах уоллара Москвага таалын тыммырын кызгэтэрэн кэлбит. Эдэр шаллар харчинан кемелерүн кхин улуустары социальной кеомуска управлениетыгар, Дорубоула харистабылын министерствотыгар, "Сэргэ" бааһынай хаайааһыны батыгар үлэлиир убайдаах эдэһийдэригэр А.В., Н.В. Парфеновтарга, Ольга расчетнай-кассовая кинигэ биргэ үлэлиир коллегаларыгар, биргэ үөрэмжит оолоругар, биргэ төрөөбүттэригэр Сивцевтарга, Слепцовтарга ис сүрхэтэн махтаналлар.

Чахиртан Л.Е., В.Е. Юшановтар сэтгис ороолоро Вания түврт кыйптан үнүс операция-
гын Доокуускайдаагы Медицин-
скэи киинигэ бара сытар. Бу оро-
билгиг биир сааһын 3 ый аас-
та, сүрэгин уга өтүтүтэн ханас
көпөрбүттэр, куртазын кэнэтэн
бизирбиттэр уонна тынатыгар
үөскээбит ууну ыраастаабыттар.
Билгини реанимацияга сытар.
Төрөлүүттэр улууустаагы соци-
альной көмүскү управлениети-
гар, киин балыһыа оро огделе-
ниетин үлэһиттэригэр күүс-
көмө буолуоттарыгар, Оро мед-
киинигэр кийи бэйүгэр балла-

уустук операцияны онорбуттар-
рыгар, ыдырыны кыйарга хор-
сун быһыыларын уонна
төрөлүттэр кыһалгаларын
уһаастык ылыан көмөлөһөргө
дьулуурдары кини ис сүрэхтэ-
риттэн махтаналар.

Улустары социальнай комиссал управлениета 2001 сылга 14 тыһ. солк. көмөү операцияда барар оһолорого оһорбүт. Билигин операцияда барарга 5 оһо наадырар. Ол курдук, Чурапчыттан А.Д.Семенова 8 саастаах оһото, В.А.Лыткина икки саастаах кыыһа, 1999 сыллаахха төрөбүт Гриша Шестаков, Мындабааһыттан никкилээх Таня Ошпенкова, Гриша Шестаков операцияны сууһаллык барардаах эрэһин, төрөлүүттэр бэйэлэрэ тутталларыгар харчылары сууһ.буолан куораттан төһөннө кэлбүттэр.

Дээ, итн курдук сэллэа
ыарахан марылаах оёолор күн
сирин көрөллөр. Кинилэр
күннэтэ кыланьыга, көмөд на-
адыллар.

М.А.ГЕРАСИМОВА,
"Знание" общество
улуустаабы тэрилтэтин
салайааччыта.

ҮҮНЭР СЫЛ БЭЧЭЭТИГЭР СУРУТУН !

2002 жыл бастагы ажарыгар маннык республикатааы уонна кини хаһыаттарга, сурунаалларга сурутууну ытабыт:

	3 ыйга	6 ыйга
"Саха сирэ"	141-24	282-48
"Якутия"	207-87	415-74
"Кэскил"	42-66	85-32
"Юность севера"	42-66	85-32
"Вся республика"	54-69	109-38
"Республика бүтүүнэ"	54-69	109-38
"Арчы" ("Забота")	30-24	60-48
"Реклама"	137-19	274-38
"Якутск вечерний"	118-23	236-46
"Туймаада сангата"	60-75	121-50
"Кыым"	89-58	179-16
"Чолбон"	74-10	148-20

"Далбар хотун"	67-44
"Нуураанчык"	74-40
"АИФ"	295-72
"Семья"	329-16
"Спид-Инфо"	134-40
"Крестьянка"	452-40
"Работница"	286-20
"Мир женщины"	229-20
"Сам себе мастер"	260-40
"Человек и закон"	331-20
"Физкультура и спорт"	181-20
"Миша"	175-20
"Винни пух"	187-20

Улуустаабы почтовой сибээс
сүрүтүүгө отдела.

Кэпсиэхпин бабарарбын

Ити Анна сүүнн абылааһын ыары баар кэргэр улахан ситийин эгэ.

Салгы бу балытааһинойун, Мария Даниловна сээнин истэжэ:

- Үөдүн үөрэхкэ үөрбэрэн, дойдубар Мыры ветеринарнай бырааһы үлэһэбитим. Бу үлэһэ кэминэрбэр комсомольскай рилтэни салайан, ычат этэн, ей-санна өтүүнэн сайдоогно-сэргэсэ туһалаах дуола интилэн тахсаллар улахан суолтаны уу.

**СЫРАДЫК,
ЫЛЛЫКТААХ
ОЛОХ**

Мария оёо сааһа ырыар, ылланмыт, хоһоонго холбомут хырылас кумахтаах, сырдык, ыраас уулаах Амма кытылыгар бибэйэйдэнэн көччөх буолан көспүтэ.

Мырыла, Үйс кэрднис кэм-
нэрин үктэл оностон элбэх
өндөөктөр, куустазхтар,
быһыйдар, дуулаа үлэхиттар,
тарбахха багтанар сорсуннаах
сонордууттар, норуот талаан-
наахтар күөнэхтирин оонньо-
отон, күннэрин таһааран оло-
рон засылыттар, ололорлор
уонна өссө да дьохууннаахтык
оностоон олоруохтара тур-
даа.

Инэгэ Екатерина Афанасовна сажа дьахтарын саврына, үлэһит түтөгэ, кинигэ тарбахтаах нистэннээх, алтаннаах астаах асчыт бастына этэ. Сэрин кыһарбаннаах кэмгэр үс сүл устата ар киһи үлэтигэр, сылгыһытынан, оҕуруунан от тийинитигэр, бурдук, от үлээригэр күүһүн харыстаабакка үлэлээбитэ. Ити сылларга урдук ситийинилэрин иһин оройуон дьахталларыттан биһр бастагынан стахановец аатын сүкүтүэ, элбэх ударниктар слеттарыгар кыттыбыта. Дьэ, итинник үлэһит түтөгэ ийэлээх буолан, Маайыс олох оҕо эрдэһиттэн илин үлэтин араас марахаттарын баһылыы үөрэммитэ, тулуурдаах, дьулуурдаах буоларга, туруордукт суалын-соруугун ситиһэргэ нияэттэн уһуулулубута. Очтогооҕу оҕолор кэпкэлэринэн Соловьев туорт кылаастаах оскуолатын үөрээн бүтэрэн, Мындагайы 7 кылаастаах оскуолатыгар үөрэнэ кэлбитэ. Оскуолалара улахан, оҕото элбэх, учуутала түтүгэ, кинилэр оскуолаларыгар холосонноох буолуо дуо, киһи сир киһи сир күүрдүк этэ.

Ол зайы Мазыйс кыры, кыра
нээлнээктэн каллим диян
оолор кээчкээрлэгэр саспа-
таба, куруук иинни кээкээ
сыйдыбыга. Бу үөрэнэр кээ-
нээргэр спордунан сыйал-со-
рук оокостон олохтоохтук
дьериктанан барбыта. Ордук
чээчкээ атлетиканан,
хайыһарынан, волейболукан
үлүүһүгэр. Ол кээчкээгэр нуу-
ча кыһа фельдшер Клавдия
Глушкова оолору хайыһарга,
сүүрүүгэр дьериктыыра. Үөр-
нээччилэр сайынгы спортки-
адаларыгар куруук бастыыра.
Мындабайы оокулатыгар
үөрэй, общественнай үлээ-
лэ дүөрүлээн, олох кээкээ
аартыгар олох ууран үөрөлүп
учуутталларыгар Петр Егоро-
вич Поповна, Сергей Осипо-
вич, Муза Михайловна Васи-
левтарга, Петр Гаврильевич
Кожурова, Николай Митрофа-
нович Кампеева, директоры-
гар Афанасий Михайлович
Фоминга дирикник махтанар.
Сэттис кылааһы бүтүр-
дэрин сый атынан от ову-
тарыгыгар убайынын Силип-
тинин үлээлээн 130 көлөлүн
күчүн өлөрөн, комсомол
убаластаагы комитетин Бо-
чуотунай грамотатынан Чура-
лчы орто оокулатыгар үөрэн-
тахсан баран нагарадалам-
мыта.

Ити кэмнэргэ Саха сири-
гар остуол тенниһэ сайа сай-
дан эрэр кэмэ этэ. Бу спорт
көрүнүн бэйэтэтигар чугастык
ылыһык, утумнааһык, күүскэ
дарыктанан барбыта. 1960
сыллаахха Саха сирын норуот-
тарын II спартакиадаларыгар
Петр Окочешников, Слава До-
ггоруев, Валя Максимов,
Мария Кроникова састаапта-
хы хамааданан бастагы ми-
нэстэн ылыбыттар. Итинтэн эр-
дийэн, кыймыл көтөллөнөн.

бэлэмжлэний үргэлжлэл бара турар кэмгээр, Россияда басты ыр илэн курахтайн Саратов куоракка буолар, онно баравыт диэбтээрин аккаастаабытгара, онуока охсуола директор Г.Д.Ефимов экзаменаал учууталлары кытта сүбэлэһэн, кинилэр тыллартын ылан, курахтайа барбытгара уонна 38 хамаандаттан төрдүс миестэни ылан кэлбиттэрэ.

— Теннис ооһинуута динэ кытаанах нызэрбэлээх, улахан тулуурдаах, дэулуурдаах, дэһынардаах эрэ кили ооннуур көрүгэ буолар. Диниэнээх спортсменна кыайыны олох сыраллаһан, элбэх келэлүнү тоһон, дэһынардаах дьарык кэнниттэн ситиһэрин. Оһуола кэнниттэн үрдүк үөрэххэ үөрэнэ сылдаан Амурскый уобаласка үс төгүл бастакы мизтэни ылыбытым. Дальнай Восток үрдүк үөрэрин тэрлэтэлэрин икки ардыларыгар бастырыһ иһин хамаанданан күрэхтэһиилэргэ кытта сылдьыбытым. Дьэ, ити кэмтэн улахан спортан тэһэн, оройоһун иһинэн араас күрэхтэһиилэргэ кыттан, хамаанданы бэлэмнээн, сыраллаһан, спорду олоһум аргыһа оһостон кэллим, — диір байэтин кэмнэгар оройоһун спордун сайдытыһын өрөгөй үрдүгэр тутуспут, алта уонус үбүлүйдээх кылбад манан хаарын санныгар түһээн оһорор Марил Данилова Кореникова.

Очиготоогу нэм ирдэбили-
нэи оскуола хэснэгтэнэ Мариа
төрөөтү Мырылатыгар ки-
рэн комсомол лүтэвхатынан
40 нүрэйи илгитиыг алап,
Барытын тыйнаахтыг нигэн,
Алексеевскийг урлаагэне
ударниктарыг I-кы слеттары-
гар кытпап, биримийэлээн,
ударник аатын алап кэлбэтэ.

үзлээзбитим. Ол хэмнэргэ "Тайга" ычаг-комсомольской фермата тариалан тариллан оройуонига, республикага үлэ пүмүгүнэн бастаабыта. Старшайдара Варя Батарина этэ. Манна кинниги кытта Мария Белих, Александра Ефимова, Ефдокия Батарина, Александра Бахчанян, Аграфена Тапирова үзлээзбиттэрэ. Дыиннээх бонобуой, доруубай бинр ойго-санаада түмүлүбүт үчүгэй коллектив үөскээбитэ. Ымаг сүөлүнү төлөһүтүүгэ Елена Монастырева, Ефдокия Федорова уо. д. а. кулаһана суох көрдөрүүнү өттиһиптэтэрэ.

Тусваах үзлэлэрин тайнхан нэвчилээкэ хуулуурнай маас-сабай, спортивнай үзлэлгэ мэхэ кинат буолан үнэ ааттаммыт оролору сэргэ Анна Батарина, Любовь Мочастырева, Елена Хомодова, Анастасия, Дмитрий Собакин, Степан Собакин, Филипп Кровников, Дмитрий Соловьев, Михаил Ефимов, Николай Федоров, Михаил Николаев, Елена Егорова ур. д. а. көмөлөспүттэр. Онон ол эрчимнэх эдэр саас умуулуубат кэрэ кээнэригэр биригээл-тэһэн ааспыт үгүс доргопор-бун өйдөөн-санаан кэлэбин, сылаастык ахтабын, махта-бын этэбин.

Мария Даниловна янжик
үзлэлтгэр Субурускай аатынан
совхозка үс сүл устата комсо-
мольскай тэрийсчичинэн үлэ-
лээбита сүрүн үктэл буолбута
саарбада суох. Тэрийэр, түмэр
двоурун таба көрөннөр, над-
ровай политиканан утумнаах-
тык дырыктанар партия
оройуоннаагы комитета кини-
ни, комсомольскай үлэттэн
советскай үлэҕэ өрө таһааран,
Мугудай нэһиликтэр сельскай

на Никольевна Аммосова), Тамара Алексеевна Оконеши-
никова, Матрена Афанась-
евна Свищеваны ур. д. а. Ди-
ринг ытыктабыллынан ахтайбы.
Бу үлэлээбит кимирбэр пати-
етка устага отделение со-
хозка, оройуонга социали-
стический куоталаһыга, он-
таһынан сельсовет оройуон
үрдүгүн баастаннар, үй-саас
тухуры өйдөбүһүк Кыһыл
знаманы элэр чыска тикси-
биттэрэ. Бу элбэх тэрээни-
тэ, дьон-сэргэ өрө
көтөрүллүлүэх, таһаарыла-
ах үлэтинэн ситиһилибитэ.
Сыл түмүгүнэн государствен-
най тэрилталар 7-8 Кыһыл
знаманы ыаллара. Ордук
үчүгүйдик Культура дьытэ
(дир. А.Н.Аммосова), ба-
лыһа (сэб. А.Попов),
караһыын (сэб. И.Свицев),
арыы сыага (П.Свищев) үлэ-
чиллэрэ. Манна оройуон ки-
зи туттар пропагандистара
Л.А.Дьяконова, Е.А.Слепцова,
В.К.Ефимова ур.д. а. система-
лаахтык, үрдүк бэлэмдэхтик
полит-үөрэхтэри ыылыттар-
ын бэлэстэххэ сеп. Кэлин
1985—1987 сс. "Мугудай" со-
хозка партом секретарынан
үлэлээбитин, ол кэмигэ сохоз
директора С.И.Сергеев этэ.
Мугудай (упр. Нь-Д.Пермя-
ков), Төлөй (упр. А.Т.Ногови-
цин), Чыапалара (упр. В.М.Про-
тодьковков), Толоон (упр.
С.С.Ноговицын) отделениела-
ра оройуонна ытыллар
күрэхтэһиилэргэ төрдүн и-
нинки күөнгэ сылдаллара,
— диин ол үлэлээбит сылларын
Мария Даниловна махтал тыл-
ларынан ахтаар.

1987–1992 сс., бичуугтаах
сынъялалта тахыар днэри,
Карл Маркс аатын совхозка
профком председателинэн
үлэлзэбитэ. Профком рабо-
цайдар довхобйэлээнэ, ду-

на" медалынан, о.д.а. нагара-
адаларынан бэллэстэммитэ да
тыомуохулар или саныыбын.

Мария Даниловна төлө да 60 сааһын туоллар, бияр куустан найыланан ололорт, хас бириднн кифи чөл олохтоох, бэйэтин доруобуйатын туһугар кыһаньахтаах диир принцибиниз салайтаран кыһынны уһуруктаах ыйдарга Дьокүүскайга "Самородок" Спорт дыбарыаһыгар С.А. Нестроев салалатынан доруобуйатын туһугарга хаһыс да сылым дьаректанар. Сайынын тыа ыраас салгынынан тыһнар, сүөһү интэр, оһурутуһан дьаректанар.

— Онон өссө төгүл тоһоболоон этэбин, олобум устата улахан спордунан дэарыктанан кэлэбинн билэгин бу ырынак ырахан кэмигэр тус бэйэбэр улаханньык туһалаата дии саныбын. Бир дордулаахтарым, дэонум-сэргэм, тус бэйэ доруобуйатын туһугар билэгини кэмгэ. Президент Ылааһынан буолбаюка, хас бириди киһи бэйэ-этэ кыһаллыахтаах, чөл, үчүгэй, чэбдик олох иһин охсууохтаах дии саныбын,— диир Мария Данилоаана.

Тайвирдда хаар өлгөм-
өлгөмнүк түшэн үлүктүүр, ол
айгыг сүл баччатыгар Мария
аасыг олорун саайлаан
көрөр идэлээх, ол сиздинэн
түгнүүгүн кылданмыыр хаа
кырылхатарын кытта санаата
кынаттанан эмиз төрөөбүт
гуулбэтинэк, үөрэммит-үлэлэ-
эбит сирдэринэн эргийэ көтөн
эбдээ.

Г. ПОПОВ.
Харьковский: М. Д. Крон-
никова.

Г. ПОПОВ

Хартыскаба: М.Д. Крон-
никова.

2. ПОЧЕМУ НУЖНО НАЧИНАТЬ В 2002 ГОДУ?

Беседы о пенсионной реформе

Часто задают вопрос: а почему пенсионную реформу нужно начинать именно сейчас, не подождав января 2002 года? Этому есть целый ряд причин — демографических, политических, экономических. И самая из них требует, чтобы пенсионная реформа начиналась без промедления и расхолаживания.

Начнем с проблем демографических: с темпов роста населения и соотношения работающих и пенсионеров. Действующая сегодня пенсионная модель основывается на том, что взносы, собираемые на ныне работающих, перераспределяются среди нынешних пенсионеров. При установленном в России тарифе пенсионных сборов (28 %) для обеспечения установленного законом размера при минимальном выработанном стаже (20 лет у женщин и 25

мужчин) в размере 55 % от среднемесячного заработка для обеспечения выплат одному пенсионеру требуются взносы двух работающих.

Однако уже сегодня на одного пенсионера приходится меньше двух работающих полтора (или три работающих на двух пенсионеров). К тому же не все трудоспособные россияне работают по найму и, следовательно, не все платят взносы в пенсионную систему. Из 63 млн. работающих только 49,8 млн. являются наемными работниками и платят около 400 млрд. рублей страховых взносов в год. Остальные 13 млн. человек относятся к самозанятому населению и взносов платят всего около 4 млрд. рублей.

В итоге, за вычетом их на одного пенсионера фактически приходится 1,28 работающего. Чего, естественно, край-

не достаточно для обеспечения необходимого объема поступлений. Из-за неблагоприятного изменения работающих и пенсионеров уровни пенсий в России так низки, а пенсионный тариф — так высок по сравнению с другими странами.

Поскольку в ближайшие годы увеличения темпов рождаемости не прогнозируется, следует ожидать дальнейшего сокращения числа работающих и увеличения числа пенсионеров. К 2020 г., как ожидается, их число сравняется, и на одного работающего будет приходиться один пенсионер. В дальнейшем же на одного пенсионера будет меньше одного работающего.

С учетом этого неблагоприятного прогноза нельзя возлагать надежду на нынешнюю распределительную систему и уповать на возможности ее

модернизации или улучшения. Требуется создание новой системы, способной компенсировать грядущее ухудшение демографической ситуации. И, прежде всего, дополнение распределительной системы такими элементами, как страховая резерв, призванный компенсировать сокращение числа работающих в будущем путем накопления части взносов будущих пенсионеров в виде их персонализированного пенсионного капитала. Именно для этого в структуре пенсионных прав работников моложе 50 лет у мужчин и 45 у женщин предусматривается выделение части тарифа (от 2 до 6 %) на накопление.

В ближайшие 5-6 лет на пенсию будет выходить относительно небольшое число ныне работающих граждан 1941-1945 гг. рождения. А это означает, что доходы пен-

Пропустим мы эти годы, — и на пенсию пойдут дети послевоенного всплеска рождаемости. Тогда, напротив, расходы могут опережать доходы.

Поэтому оставить в пенсионной системе все, как есть, нельзя, иначе рано или поздно она просто рухнет. Откладывать же решение тоже нельзя и не только по демографическим причинам.

Начать пенсионную реформу не позднее января 2002 г. требуется во многом политический календарь. В конце 2001 г. еще есть возможности выработать какой-то компромисс по поводу реформирования пенсионной системы. С 2002 г. многие политические силы начинают готовить думскую избирательную кампанию 2003 года. И поскольку значительная часть из них строит свое обещание с избирателями на пенсионной

А сейчас — по экономическим причинам — каждый год идет по особой цене. Сегодня Россия переживает экономический подъем, который сказывается и на ресурсах пенсионной системы. Поэтому каждый потерянный год — это реальные убытки и пенсионной системы, и нынешних пенсионеров, и тех, кто будет выходить на пенсию в дальнейшем.

Видимо, нам историей предписано качать пенсионную реформу в январе 2002 года. Но тогда для этого нужно принять все законы, от которых зависит ее реализация, на осенней сессии Госдумы 2001 года.

**Владимир
ВЬЮНИЦКИЙ,**
советник председателя
Правления Пенсионного
фонда России.

